

AZƏRBAYCANDA FƏALİYYƏT GÖSTƏRƏN KİTABXANALARA SÜNİ İNTELLEKTİN TƏTBİQİ FORMALARI

Elçin Güləməddin oğlu Güləliyev

AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar

İstitutunun doktorantı

Səbail rayonu, İstiqlaliyyət küç.26

elchin.gulaliyev1@gmail.com

Açar sözlər: *axtarış sistemləri, süni intellekt, kitabxana xidmətləri, kitabxanalarda süni intellekt, təkmilləşdirilmiş axtarış sistemləri*

Ключевые слова: *поисковые системы, искусственный интеллект, библиотечные услуги, искусственный интеллект в библиотеках, улучшенные поисковые системы*

Keywords: *search engines, artificial intelligence, library services, artificial intelligence in libraries, improved search engines*

Xülasə: Verilmiş məqalə son illərdə süni intellekt cəmiyyətin bütün sahələrinə uğurla tətbiq olunması, həmçinin kitabxanalarda süni intellektin tətbiq olunduğu bir neçə sahənin axtarış sistemləri, istifadəçi xidmətləri, verilənlərin analizi və s. kimi sahələr tədqiq olunmuşdur.

Резюме: В статье обсуждается успешное применение искусственного интеллекта во всех сферах жизни общества за последние годы, а также несколько областей, где искусственный интеллект применяется в библиотеках, таких как поисковые системы, пользовательские сервисы, анализ данных и т. д. Такие области были изучены.

Summary: The article discusses the successful application of artificial intelligence in all areas of society in recent years, as well as several areas where artificial intelligence is applied in libraries such as search engines, user services, data analysis, etc. Such areas have been studied.

Son illərdə süni intellekt cəmiyyətin bütün sahələrinə uğurla tətbiq olunur. Həmçinin cəmiyyətimizin ən önəmli sahələrindən biri də kitabxanalarımızdır. Kitabxanalarda süni intellektin tətbiqi son illərdə [1] əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Bu texnologiya kitabxana idarəçiliyində və istifadəçilərlə olan əlaqələrdə bir sıra yenilikçi imkanlar təqdim edir. Kitabxanalarda süni intellektin tətbiq olunduğu bir neçə sahəni qeyd etmək olar ki, bunlar da aşağıdakılardır:

- Axtarış sistemləri;
- İstifadəçi xidmətləri;
- Verilənlərin analizi;
- Mündəricat və kataloglaşdırma;
- Şəxsi tövsiyələr;
- Multimedia məlumatı çıxış.

Axtarış sistemləri: Süni intellekt, istifadəçilərin axtarışlarını daha düzgün və effektiv etmək üçün təkmilləşdirilmiş axtarış sistemləri yaradır. Məsələn, istifadəçi qeyri-dəqiq axtarış terminləri daxil etdikdə, sistem onun niyyətini başa düşərək uyğun nəticələr təqdim edə bilər.

İstifadəçi xidmətləri: chatbotlar [2] (Çatbot-süni intellekt proqramı olub, interaktiv insan danışiq simulyasiyası yaradır. Bu süni söhbət simulyasiyası əvvəlcədən hesablanmış istifadəçi ifadələri, audio və mətn əsaslı siqnallardan istifadə edir) vasitəsilə məlumatı ehtiyacı olan istifadəçilərə 24/7 xidmət göstərmək mümkündür. Bu botlar (botlar təkrarlanan və sıxıcı redaktələri yerinə yetirən avtomatlaşdırılmış alətdir), istifadəçilərin suallarını cavablandırmaq, resursları təklif etmək və kitabxana xidmətləri haqqında məlumat vermək üçün istifadə olunur.

Verilənlərin analizi: süni intellekt, kitabxana mütəxəssislərinə istifadəçi davranışlarını və statistikanı analiz etməkdə kömək edir. Bu, xidmətlərin daha yaxşı planlaşdırılmasına və resursların daha effektiv istifadəsinə imkan yaradacaq [3].

Mündəricat və kataloqlaşdırma: Süni intellekt, yeni kitabların, məqalələrin və digər resursların avtomatik olaraq təsnif edilməsinə və kataloqlaşdırılmasına kömək edir. Bu, məlumatın sürətli və səmərəli şəkildə tapılmasını təmin edir.

Şəxsi tövsiyələr: istifadəçilərin oxu vərdislərinə əsaslanaraq onlara fərdi tövsiyələr təqdim etmək mümkündür. Bu, istifadəçilərin maraqlarına uyğun yeni resursları kəşf etmələrinə kömək edir.

Multimedia məlumatı çıxış: süni intellekt, videoların, audio faylların və digər multimedia resurslarının axtarış və təhlil edilməsi üçün də tətbiq oluna bilər [4].

Kitabxanalarda süni intellektin tətbiqi, cəmiyyətin məlumat əldə etmə prosesini asanlaşdırmaqla yanaşı, kitabxana mühitini daha münasib bir yerə çevirmək üçün də əhəmiyyətlidir.

Ədəbiyyat

1. *Vasilyev V.I.* Akıllı İnformasiya Təhlükəsizliyi Sistemləri. M. : Mashinostroenie, 2013. 172 p
2. *Gavrilova, TA, Xoroshevski, V.F.* İntellektual sistemlərin bilik əsasları. M. : Peter, 2000. 384 p.
3. *V. K. Finn.* Süni intellekt: Metodologiya, Proqramlar, Fəlsəfə = Süni intellekt: metodologiya, tətbiqlər, fəlsəfə / elmi. ed. M.A. Mikhekov. M. : KRASAND, 2011. 447 c.
4. *Russell S., Norvig P.* Süni intellekt: Müasir bir yanaşma / Per. İngilis dilindən 2-ci ed. M.: Williams, 2006. 1408 p.